

Олег Миколайович ГОНЧАРУК,

*кандидат філологічних наук, доцент,
доцент кафедри іноземних мов факультету № 1
Харківського національного університету внутрішніх справ;*

ORCID <https://orcid.org/0000-0003-1787-5244>

Теоретичні нюанси перекладу текстів юридичного напрямку

Процес перекладу – це не просто заміна одиниць однієї мови одиницями іншої. Це досить складний процес, який включає цілий ряд труднощів, а перекладачеві їх необхідно подолати.

Основною рисою текстів юридичного дискурсу є точний і чіткий виклад матеріалу при майже повній відсутності емоційних елементів, тому що в них практично виключена можливість довільного тлумачення суті питання. Отже, основними вимогами, яким повинен відповідати якісний переклад тексту юридичного спрямування, є: 1) точність (всі положення, які роз'яснюються в оригіналі, мають бути викладені в перекладі); 2) стислість (всі положення оригіналу стисло і лаконічно представлені в перекладі); 3) ясність (стислість і лаконічність мови перекладу не повинні позначатися на повноті передачі лексики оригіналу); 4) літературність (текст перекладу повинен задовольняти загальноприйнятим нормам літературної мови, без вживання синтаксичних конструкцій мови оригіналу).

Доречно нагадати, що право являє собою сукупність правил поведінки індивідів і груп у суспільстві, де у кожного є певна форма дій і де формуються принципи вирішень спірних питань. Тому мова перекладу юридичного документа повинна в цілому бути точною, ясною і достовірною. Текст більшості документів повинен мати нейтральний офіційний стиль, що не викликає додаткових асоціацій і не відволікає від суті документа.

Нейтральний виклад юридичних норм підвищує ефективність правового регулювання. Якість юридичного перекладу певним чином впливає на ефективність правозастосування, ступінь регламентації конкретних відносин.

При перекладі англійською мовою юридичного тексту, сформульованого відповідно до принципів, що діють у відповідній правовій системі, і з використанням властивих такій системі юридичних термінів і формулювань, найважливішим завданням є адекватна передача змісту цього тексту іншою мовою. Це вимагає глибоких термінологічних і юридичних знань. У кожній правовій системі використовуються терміни, властиві тільки цій правовій системі, виникнення яких обумовлено історико-культурними особливостями розвитку даної правової системи, і які не використовуються в інших правових системах. Переклад таких юридичних термінів з мови перекладу вимагає знаходження еквівалентного юридичного терміну мовою перекладу. Основні труднощі при перекладі таких юридичних термінів пов'язані з проблемами передачі змісту правових понять, відсутніх в правовій системі мови перекладу, що також може викликати труднощі в сприйнятті серед носіїв цієї мови. Для комуніканта текст оригіналу та текст перекладу виступають як рівноправні форми одного повідомлення, вони рівноцінні в їхньому функціональному навантаженні. Тому для досягнення такої адекватності перекладач повинен володіти «юридичною грамотністю», причому як іноземною, так і рідною мовою [1, с. 45].

Об'єктивність подачі інформації в юридичному тексті забезпечується також переважанням абсолютного теперішнього часу дієслова і пасивними конструкціями, формою теперішнього часу, в активному і пасивному стані. Теперішній час дієслів передає значення об'єктивності, значення постійної дії. Що стосується пасивних конструкцій, то вони використовуються для узагальнюючих висловлювань, приписів і дозволяють зосередити увагу читача юридичного тексту на самій дії або факті, абстрагуючись від діяча.

Існуючі двомовні словники юридичних термінів не можуть вирішити проблему перекладу, так як різні контексти вимагають знання того, який варіант перекладу вибрати в кожному конкретному випадку. Труднощі можуть бути подолані в ході консультації і навіть спільної роботи з фахівцями права, а також шляхом звернення до великого обсягу автентичних документів, де зустрічається необхідна термінологія, для з'ясування лінгвістичного значення терміну і його сполучуваності. Звісно ж, необхідним способом, що забезпечує більшу адекватність перекладу юридичних термінів у процесі перекладу нормативних правових актів могла б стати розробка саме таких фахових двомовних або багатомовних словників юридичних термінів, які б містили юридичні поняття, а також встановлювали для кожного юридичного терміну еквівалентний юридичний термін іноземними мовами. При цьому зміст таких словників має враховувати правові реалії і відповідні їм юридичні терміни всіх правових систем, в яких

використовується вихідна мова. Наявність подібних словників дозволило б значно полегшити роботу перекладачів юридичних текстів за визначенням перекладацьких відповідностей юридичних термінів.

Тексти різних правових галузей мають свою специфіку перекладу. Труднощі перекладу виникають частіше, якщо текст, що перекладається, відноситься до сфери, в якій національні та регіональні особливості правової системи яскравіше виражені (наприклад, процесуальне право, сімейне право, адміністративні процеси). І навпаки, тексти з правових областей, заснованих на міжнародному обміні і співробітництві, легше піддаються перекладу (наприклад, торгове право, банківське право, сфера захисту прав споживачів). Останнє можна сказати і про деякі галузі права, які однаково розвиваються і формуються в державах, що знаходяться на приблизно однаковому рівні розвитку (наприклад, право навколишнього середовища).

Англійська юридична термінологія характеризується «значно більшою різноманітністю спеціальних сфер застосування порівняно з іншими терміносистемами. Жанрове розмаїття обумовлене множинністю джерел права й розвиненістю англосаксонської правової сім'ї, до якої зараховуються, передусім, правові системи Сполучених Штатів Америки та Великої Британії» [2, с. 106].

Проблеми при перекладі текстів юридичного спрямування виникають завжди. І цей напрям для наукового дослідження буде актуальним ще протягом багатьох років. Саме вивчаючи проблему, ми знаходимо рішення для її подолання.

Список бібліографічних посилань

1. Карабан В. І. Переклад англійської наукової і технічної літератури: Граматичні труднощі, лексичні, термінологічні та жанровостилістичні проблеми. Вінниця: Нова Книга, 2004. 576 с.
2. Mellinkoff D. The Language of the Law. Boston: Little, Brown and Co, 1963. 526 p.